

**“Priekšnosacījumi sekmīgai pārejai no
pirmsskolas izglītības uz sākumskolas izglītību,
tostarp iekļaujošās izglītības principa īstenošanai”**

Pirmsskolas izglītība pārmaiņu laikā, 03.11.2020.

D. Bethere
dina.bethere@liepu.lv

Pētījuma īstenotāji

- **Vadošā institūcija:**

Dynamic University

Pētījuma vadītāja – Kristīne Jozauska

- **Liepājas Universitāte:**

Dina Bethere

Jana Grava

Ingūna Griškēviča

Pāvels Jurs

Dace Markus

Ilze Miķelsone

Linda Pavītola

Vineta Pole

Pētījuma aktualitāte

- Jauns mācību saturs un prasības tā īstenošanai.
- Aktualizēta bērna sociāli emocionālo, domāšanas un mācīšanās prasmju attīstība.
- Agrīnās diagnostikas nepieciešamība.
- Aktualizēta vecāku izpratne par savu lomu un gatavību atbalstīt bērnu mācīšanos.
- Digitālo tehnoloģiju izmantošana obligātajā pirmsskolas izglītībā un pamatzglītības pirmajā posmā.
- Aktualizēts sistemātisku mehānismu trūkums sadarbības organizācijai un nodrošinājumam starp pirmsskolas un pamatzglītības iestādēm.
- Informācijas trūkums skolas pedagogiem par bērnu sagatavotību, iespējamiem traucējumiem vai ārpus izglītības sistēmas saņemtās pirmsskolas izglītības kvalitāti.

Pētījuma mērķi

- **Izvērtēt**, kādi ir **ietekmējošie mācību vides nosacījumi izglītības programmu īstenošanai** atbilstoši vadlīnijām un pamatizglītības standartam.
- **Sniegt priekšlikumus** kādiem ir jābūt vides nosacījumiem, lai kvalitatīvi īstenotu izglītības programmas un **nodrošinātu sekmīgu pāreju no pirmsskolas izglītības un pamatizglītību**, tostarp izglītības iestāžu sadarbības iespējas, un noteiktu investīciju prioritātes 2021. - 2027. gada plānošanas perioda nozares un investīciju plānošanas dokumentiem.
- **Izvērtēt** pedagoģiskajā darbā **izmantojamos diagnostikas un intervences instrumentus**
- **Identificēt** pedagogu **profesionālās kompetences pilnveides** vajadzību jomas.
- **Identificēt** sadarbības stiprināšanas iespējas starp **vecākiem un izglītības iestādēm, u.c. institūcijām**, ņemot vērā jauno vispārējās izglītības saturu, tai skaitā pirmsskolas izglītības vadlīnijas, un tā sekmīgu ieviešanu.

Pētījuma izstrādes posmi

1.

- Pētījuma detalizēta ietvara un kritēriju izstrāde

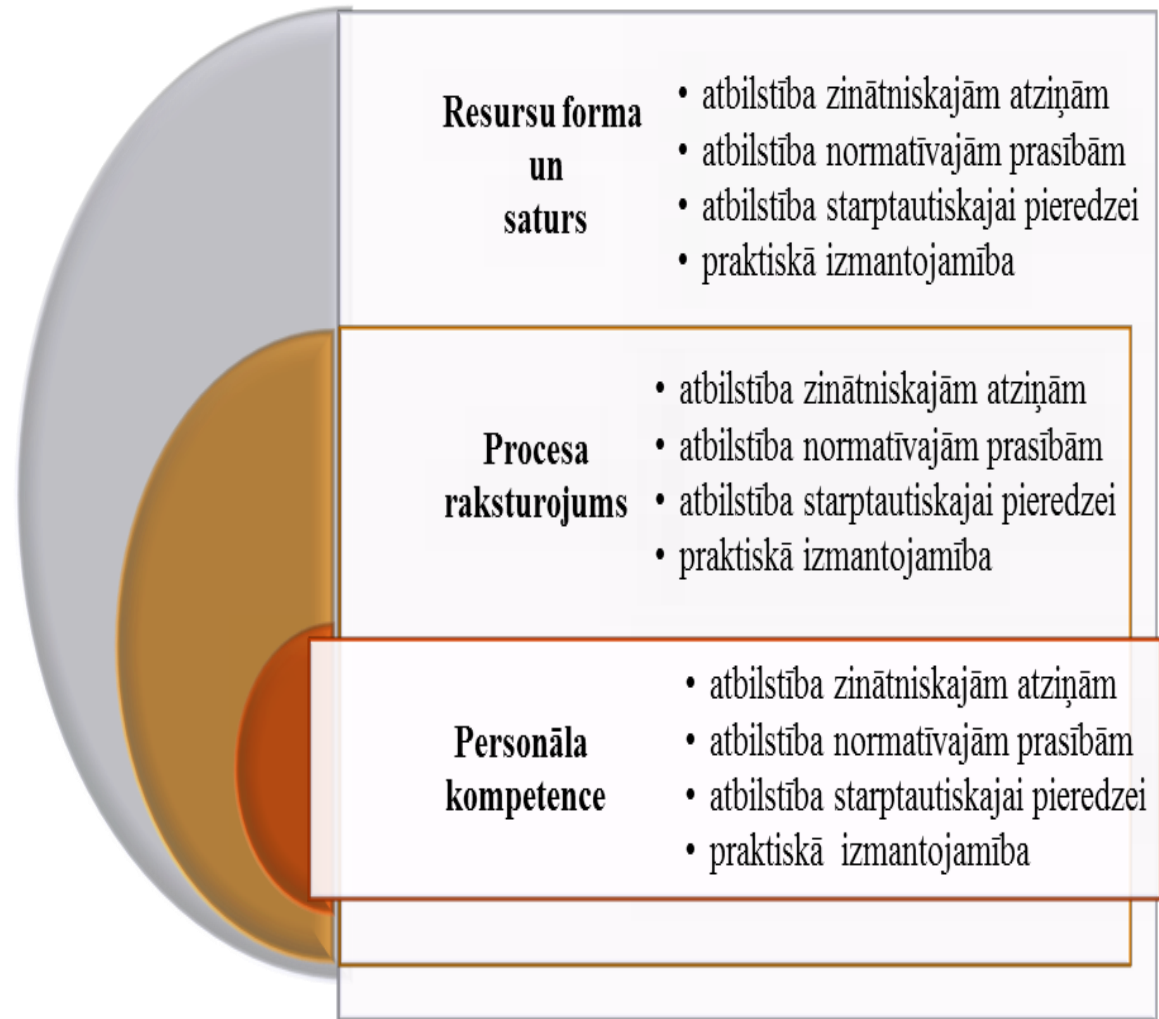
2.

- Esošās situācijas izpēte un novērtējums Latvijas izglītības iestādēs pētījuma tvērumā

3.

- Latvijas pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pirmā posma pārejas konceptuālā modeļa izstrāde

Pētījuma ietvars

Kvantitatīvie rādītāji - punkti skalā no 1 līdz 5:

- 1 - nav pieejamu datu
- 2 - dati ir neatbilstoši kritērijiem
- 3 - dati daļēji atbilst kritērijiem
- 4 - dati atbilst kritērijiem
- 5 – dati apliecina inovatīvas tendences

Pētījuma ietvars

- 1. Resursu forma un saturs:** pirmsskolas, pamatizglītības un pedagoģiskā atbalsta programmas, skolotāju izglītības un tālākizglītības programmas, izglītojamo attīstības dinamikas diagnosticēšanas līdzekļi, IKT nodrošinājums, metodiskie, didaktiskie līdzekļi u.c.
- 2. Procesa raksturojums:** mācību, atbalsta un studiju procesa īstenošana, izglītības iestāžu savstarpējā sadarbība, vecāku iesaiste, starpinstitucionālās sadarbības īstenošana pašvaldības un valsts līmenī.
- 3. Personāla kompetence:** pedagogu, atbalsta personāla, vecāku zināšanu un prasmju kopums, kas nepieciešams kvalitatīva pārejas posma no pirmsskolas izglītības uz sākumskolas izglītību

Pētījuma metodoloģija

- Zinātniskās literatūras, populārzinātnisko avotu un normatīvās dokumentācijas analīze.
- Aptauja: pirmsskolas izglītības pedagogi (n=209), sākumskolu pedagogi (n= 142), pirmsskolas vecuma bērnu vecāki/likumīgie pārstāvji (n= 342 vecāki, sākumskolas vecuma bērnu vecāki/likumīgie pārstāvji (n= 424).
- Fokusgrupu intervijas: 7 fokusgrupas (2 – pirmsskolas izglītības pedagogu grupas, 2 – skolas pedagogu grupas, 2 – vecāku grupas, 1 – bērnu ar speciālām vajadzībām vecāku grupa).

Mācību vidi ietekmējošie nosacījumi pirmsskolas un pamatzglītības pirmā posma izglītības programmas īstenošanai

- Mācību vide ir integrēts jēdziens, kas raksturo gan izglītības programmas apguvei nepieciešamos materiālos, gan personāla resursus, t.sk. sociāli emocionālo aspektu.
- Latvijas izglītības sistēmā mācību vides normatīvajā definējumā tiek akcentēti materiālie resursi, nepieminot starppersonu attiecību rādītājus.
- Latvijas izglītības sistēmā ir vērojama mācību vides attīstība kopsakarībā ar tendencēm starptautiskajā izglītības vidē.
- Īpaša uzmanība šajā kontekstā ir veltāma normatīvā regulējuma pilnveidei saistībā ar iekļaujošās izglītības un atbalsta pieejamības nodrošinājumu, mācību vides atbilstību kvalitatīvas bilingvālās izglītības īstenošanai un sekmīgai pārejai no pirmsskolas izglītības iestādes uz skolu.
- Mācību vides pilnveidē ir nepieciešama turpmākā sekošana IKT izmantošanas efektivitātei pirmsskolā un sākumskolā, kvalitatīva atbalsta nodrošinājumam visiem bērniem atbilstoši konkrētajām spējām un vajadzībām, pedagoģiskajiem risinājumiem pārejas posma īstenošanai no pirmsskolas uz pamatskolu.

Nepieciešamie diagnostikas instrumenti pedagogiem pirmsskolas un pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu īstenošanā, lai novērtētu izglītojamā individuālo attīstības dinamiku un mācīšanās vajadzības

- Neskatoties uz jauno kompetencēs balstīto izglītības saturu ieviešanu Latvijā, nav izstrādāti vienoti un visām Latvijas pašvaldībām saistoši diagnostikas instrumenti pirmsskolas izglītības iestādēs. Tādējādi normatīvais regulējums Latvijā nenosaka konkrētus diagnostikas instrumentus, lai novērtētu pirmsskolas vecuma bērnu individuālo attīstības dinamiku un mācīšanās vajadzības pirmsskolā.
- Lai nodrošinātu sekmīgu pārejas posmu no pirmsskolas uz sākumskolas 1. klasi, nepieciešams nodrošināt sākumskolas skolotāju ar nepieciešamo informāciju par bērnam individuālo attīstības dinamiku un mācīšanās vajadzībām, bet Latvijas likumdošana neparedz pienākumu no bērna vecāku vai likumisko pārstāvju puses izsniegt izglītības iestādei pirmsskolas sagatavoto raksturojumu par skolēna individuālo attīstības dinamiku un mācīšanās vajadzībām.
- Analizējot Latvijas izglītības satura normatīvo dimensiju nevar identificēt, kādām kompetencēm bērnam jāpiemīt, lai izglītojamais varētu uzsākt mācības 1. klasē, tādējādi nevar nodrošināt nepieciešamo pārejas posmu no pirmsskolas uz sākumskolu.
- MK noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem, kā arī pirmsskolas mācību programmā ir definēti plānotie sasniedzamie rezultāti līdz pamatizglītības uzsākšanai, taču nekur nav atrodamā informācija vai atsauces par to uz kādām pedagogijas un psiholoģijas teorijām vai teorētiskām koncepcijām balstās izvēlēta sasniedzamo rezultātu pieeja.
- Analizējot Latvijas izglītības satura normatīvo dimensiju nevar identificēt, kādām kompetencēm bērnam jāpiemin, lai izglītojamais varētu uzsākt mācības 1. klasē, tādējādi nevar nodrošināt nepieciešamo pārejas posmu no pirmsskolas uz sākumskolu.

Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides vajadzības pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu īstenošanā, lai nodrošinātu kvalitatīvu izglītojamo mācību snieguma un izaugsmes vērtēšanu

- Apkopojot pētījumā gūtās atziņas, secināms, ka profesionālajai pilnveidei būtiskas tēmas ir pedagogu pašattīstība un savas profesionalitātes apzināšanās kā nozīmīgi profesionālās pilnveides aspekti, pamatojot to ar pedagoga pašattīstības un bērna attīstības mijiedarbību. Savukārt pedagogiem piedāvātā tālākizglītības tematika ietver izglītības satura, didaktikas un izglītības vadības komponentes.
- Mācīšanās pieredze visās izglītojamo grupās un visās tematiskajās jomās ir pilnveidojama, veidojot ciešāku sadarbību starp formālo un neformālo mācīšanos, kas panākams, veicinot starpdisciplināru, pētniecisku izglītošanos un mācīšanos izglītības vidē.
- Skolotāju profesionālā attīstībā pārsvarā tiek izmantotas formālas pieejas, piemēram, profesionālās pilnveides programmas, mentordarbība, kursi, semināri un konferences. Piedāvātā satura tematika ir iepriekš noteikta, tādēļ lielāka uzmanība būtu pievēršama pedagogu profesionālajām vajadzībām, interesēm, kā arī pašattīstībai.

Vecāku loma bērna sociāli emocionālo prasmju attīstībā un sagatavošanā pamatzglītības apguvei

- Skolēnu sociāli emocionālās prasmes var attīstīt gan speciāli tam veltītās nodarbībās, gan arī netieši – skolotājam lietojot dažādus mācīšanās paņēmienus, organizējot klases darbu, sadarbojoties ar vecākiem un veicot vērtēšanu.
- Latvijā tiek īstenotas pieejas: (1) Latvijā ir jau izstrādāta sociāli emocionālās mācīšanās programma, kas ietver gatavus klases stundu plānus no 1.-12. klasei ar papildmateriāliem, lai pedagogi varētu vadīt strukturētas sociāli emocionālās mācīšanās stundas gan skolēniem, gan iesaistīt vecākus, (2) VISC ir partneris starptautiskā projektā “Learn to Be”, kurā ir izveidots metodiskais materiāls pedagogiem, lai apzināti īstenotu skolēnu sociāli emocionālo prasmju attīstīšanu ikviena mācību priekšmeta stundās un iesaistītu šajā procesā vecākus.
- Ar šīm nozīmīgajām aktivitātēm Latvija iekļaujas mūsdienīgā un zinātniski pamatotā izglītības pieejā visas pasaules kontekstā, jo ģimenēm sniegtajam atbalstam, veicinot skolēnu psiholoģisko labklājību, ir jābūt ietvertam audzināšanas un izglītošanas procesā. Lai to realizētu, atliek vien sakārtot atbilstošu normatīvo regulējumu kārtību, kādā šīs programmas Latvijas izglītības iestādēs ieviest.
- Jaunajā pieejā plānots, ka nozīmīga loma pilnveidotā satura un pieejas īstenošanā būs vecākiem, kļūstot par aktīviem sava bērna izaugsmes veicinātājiem. Tomēr normatīvie regulējumi Latvijā nenosaka nekādus konkrētus darbības soļus un kritērijus, lai realizētu pirmsskolas un sākumskolas bērnu sociālo un emocionālo mācīšanos, kā arī vecāku iesaisti šo pasākumu realizēšanā.
- Pašlaik katra Latvijas pašvaldība un/vai katra pirmsskolas un pamatskolas izglītības iestāde izmanto vai neizmanto atšķirīgas pieejas sociāli emocionālās mācīšanās jomā un sadarbības organizēšanai ar vecākiem, nav izstrādātas skaidra un vienota metodikas kā vecākus aktīvā veidā iesaistīt līdzdalībā mācību procesā.

Rekomendācijas: resursu forma un saturs

- Veikt pirmsskolas un sākumskolas mācību vides monitoringu, nosakot atbilstību normatīvo nostādņu un kompetenču pieejas īstenošanas prasībām.
- Nodrošināt iespējas IKT iegādei pirmsskolā un pamizglītības pirmajā posmā.
- Izveidot izglītojamajiem un pedagogiem konstruktīvu atbalsta sistēmu ar strukturētām informācijas apmaiņas vadlīnijām.
- Izstrādāt vadlīnijas pirmsskolas un sākumizglītības institūcijām, sekmējot izglītības procesa saskaņotību un nepārtrauktību.
- Izstrādāt vienotus un visām Latvijas pašvaldībām saistoši diagnostikas instrumentus pirmsskolas izglītības iestādēs, lai novērtētu pirmsskolas vecuma bērnu individuālo attīstības dinamiku un mācīšanās vajadzības pirmsskolā, tādējādi nodrošinot sekmīgu pārejas posmu no pirmsskolas uz sākumskolas 1.klasi.
- Izstrādāt normatīvo regulējumu, kas noteiktu kārtību, kādas un kādā veidā izglītības iestādēs tiek realizētas sociāli emocionālo prasmju attīstības programmas izglītības iestādēs.
- Izstrādāt normatīvo regulējumu, kā izglītības iestādē izvērtē sociāli emocionālo prasmju attīstības programmas realizēšanu, piem. noteikt šādus kritērijus izglītības iestādes akreditācijas procesā.
- Izstrādāt normatīvo regulējumu, kas noteiktu kārtību, kādā izglītības iestādēm ir iespējams saņemt supervizoru pakalpojumus pedagogiem darbā ar sociāli emocionālo prasmju attīstību izglītojamajiem un kompetencēm vecākiem.
- Izstrādāt normatīvo regulējumu, kas uzliek par pienākumu vecākiem ziņot izglītības iestādei par medicīniski pedagoģiskās komisijas slēdzienu rezultātiem.

Rekomendācijas: process

- Uzlabot vecāku līdzdalību mācību vides monitoringā un pilnveidē.
- Veicināt interaktīvo mācību līdzekļu izmantošanu pirmsskolas izglītībā.
- Nodrošināt informācijas apmaiņu starp bērna ģimeni, izglītības iestādi un atbalsta institūcijām.
- Veicināt kopienas pieeju un resursu izmantošanu, akcentējot komunikāciju, sadarbību, koordināciju un saskaņotu plānošanu.
- Pilnveidot izglītojamo vecāku sadarbību ar izglītības iestādi, lai pilnveidotu vecāku izpratni par bērna individuālo attīstības dinamiku un mācīšanās vajadzībām.
- Izstrādāt digitālo platformu pirmsskolas un pamatzglītības pirmā posma pedagogu profesionālās kompetences pašizvērtēšanai un novērtēšanai, kas veido bāzi profesionālās pilnveides vajadzību identificēšanai un pedagogu profesionālās pilnveides saturam.
- Pilnveidot bilingvālās izglītības kvalitāti mazākumtautību pirmsskolas izglītības programmās, nodrošinot reālu divvalodību ikdienas komunikācijā, vizuālajā informācijā, rotaļnodarbībās u.c.
- Izstrādāt konkrētas metodikas sociāli emocionālo prasmju ieviešanas izglītības iestādēs izaugsmes monitoringam, piem. skolas sociāli emocionālā klimata mērījumiem.
- Izstrādāt sistēmiskas vadlīnija pedagogu un izglītības iestāžu vadītājiem, lai nodrošinātu skolēnu sociāli emocionālo prasmju attīstīšanos un vecāku kompetenču stiprināšanas programmas realizāciju izglītības iestādēs.

Rekomendācijas: personāla kompetence

- Iekļaut pirmsskolas izglītības skolotāju profesionālās un tālākizglītības programmās tēmas par jēgpilnu IKT izmantošanu mācību procesā.
- Pilnveidot pedagogu kompetenci pirmsskolas un sākumskolas mērķtiecīgai un jēgpilnai sadarbībai pārejas posmā.
- Pilnveidot pedagogu un atbalsta personāla (logopēds, psihologs, speciālais pedagogs) kompetenci vienotai izglītojamo individuālas attīstības dinamikas noteikšanai, sniedzot nepieciešamo metodisko atbalstu.
- Organizēt pedagogu profesionālās pilnveides kursus, lai veicināt vienotu pieeju un izpratni gan no pedagogu puses, gan no atbalsta personāla puses (logopēds, psihologs, speciālais, sociālais pedagogs) izglītojamo individuālas attīstības dinamikas noteikšanai.
- Rosināt pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pirmā posma pedagogu pedagoģiskās refleksijas apguvi un izmantošanu izglītības vidē pedagoģiskās kompetences pilnveidei.
- Nodrošināt, teorijā un izglītības darba vidē pamatotus, pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pirmā posma pedagogu profesionālās pilnveides pasākumus, iekļaujot izglītojamo mācību sasniegumu un izaugsmes vērtēšanas metodoloģiju.
- Izstrādāt metodikas, kādā izglītības iestāžu vadība tiek sagatavota sociāli emocionālo prasmju attīstības progresu mērījumu un pētījumu realizācijai izglītības iestādē.

Latvijas pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pirmā posma pārejas konceptuālais modelis

Rīcības prioritātes:

Mācību vide

Atbalsta sistēma

Sadarbība

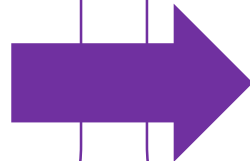
Pedagogu profesionālā
pilnveide

Kompetences:

Valsts līmenis

Pašvaldības
līmenis

Izglītības iestādes
līmenis

Pateicos par jūsu uzmanību!